

ת"פ (באר שבע) 18096-06-22 - מדינת ישראל נ' יוהאניס וורקו- בעצמו

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

ת"פ 18096-06-22 מדינת ישראל נ' וורקו

לפני כבוד השופט אלון גבזון

בעניין: המאשימה
מדינת ישראל
ע"י ב"כ עוה"ד אורלי פיתוסי

נגד

הנאשם
יוהאניס וורקו- בעצמו
ע"י ב"כ עוה"ד ויקי גולן

גזר דין

1. הנאשם הורשע, על יסוד הודאתו בעובדות כתב האישום, בשוד בנסיבות מחמירות - עבירה לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין התשל"ז - 1977 (להלן: "**חוק העונשין**").

האישום והסדר הטיעון:

2. על פי עובדות כתב האישום, ביום 21.05.22 סמוך לפני השעה 02:00, גמרו בליבם הנאשם וליאור פרדה (להלן: "**ליאור**") לשדוד כסף מתחנת דלק. לצורך כך, כיסו הנאשם וליאור את ראשיהם בקפוצ'ון, כאשר נאשם חבש על ראשו גם כובע מצחייה וכיסה את פיו באמצעות החולצה שלבש. ליאור הסליק בכיסו סכין יפנית (להלן: "**הסכין**").

ביום 21.05.22 בשעה 02:00 או בסמוך לכך נכנסו הנאשם וליאור לתחנת דלק "מנטה" (להלן: "**התחנה**") שבאזור התעשייה באר טוביה. ליאור התקרב אל הקופאי א.א (להלן: "**המתלונן**"), שעמד באותו הרגע מאחורי ונעמד מולו, כשהדלפק מפריד ביניהם ואילו הנאשם נכנס אל מאחורי הדלפק, התקרב אל המתלונן ודחף אותו.

בהמשך למתואר, הוציא ליאור את הסכין מכיסו ואחז אותה ביד אחת, כשבידו השנייה תפס את חולצתו של המתלונן, קירב אותו אליו כדי להפחיד או למנוע ממנו להתנגד ודרש מהמתלונן לפתוח את הקופה. המתלונן המפוחד פתח את הקופה, והנאשם שעמד בסמוך למתלונן, הוציא

כסף מהקופה.

באותה העת המשיך ליאור לאחוז בחולצת המתלון ובשלב מסוים במהלך האחיזה חתך את המתלון בצווארו ולאחר מכן בעודו אוחז במתלון הוציא אף הוא כסף מהקופה.

כעבור מספר דקות, הפסיק הנאשם לקחת כסף מהקופה ונעמד סמוך לליאור שהמשיך לקחת כסף מהקופה, ליאור שחרר את אחיזתו מהמתלון והוא והנאשם החלו להכניס את הכסף ששדדו לכיסי מכנסיהם וברחו מהתחנה כשברשותם שלל השוד, 5,012 ₪.

המתלון הפצוע והמדמם, פונה באמצעות מד"א לבית החולים "אסותא" באשדוד, שם אובחן כי הוא סובל מחתך באורך 4 ס"מ, שנתפר.

3. הנאשם הורשע בעבירה לעיל במסגרת הסדר טיעון אשר לא כלל הסכמה לעניין העונש, וטרם גזירת עונשו התבקש שירות המבחן להגיש תסקיר לעונש בעניינו.

עוד הוסכם במסגרת הסדר הטיעון כי ההגנה תטען כי הנאשם לא ראה את אירוע הדקירה וכי הסגיר עצמו למשטרה מיוזמתו מבלי שהיה דרוש לחקירה ושיתף פעולה בחקירתו.

תסקירי שירות המבחן:

4. **בתסקיר שירות המבחן מיום 10.07.23** פורטו נסיבות חייו של הנאשם והרקע המשפחתי שלו. הנאשם כבן 18, רווק, יליד אתיופיה, אשר עלה עם משפחתו לישראל בהיותו כבן 4. משפחת מוצאו מונה זוג הורים ו-5 ילדים בגילאי 13-25. טרם מעצרו התגורר בבית הוריו בקריית מלאכי והיה תלמיד בכיתה יב' בכפר סילבר.

מהיסטורית חייו עולה כי בעבר התגוררה המשפחה בקריות ואולם נוכח נסיבות משפחתיות עברו להתגורר בקריית מלאכי. מעבר המגורים היווה עבור הנאשם אירוע משברי ומטלטל, הוא התקשה להסתגל למעבר והחל להתרועע עם גורמים שוליים בסביבת מגוריו ולצרוך חומרים ממכרים. הנאשם התקשה לכבד סמכות הוריו ועל רקע זאת ובהתערבות קצין ביקור סדיר, בכיתה י' הועבר ללמוד בכפר סילבר.

מדריכו האישי של הנאשם בכפר סילבר שיתף את שירות המבחן כי הנאשם בעל יכולות גבוהות וביטא בפניו שאיפות להתגייס לצה"ל. צוות הפנימיה ידע אודות השימוש הבעייתי של הנאשם באלכוהול וסמים ולפיכך הופנה הנאשם לשיחות אצל עו"ס הכפר אך שיתף פעולה באופן חלקי והמשיך בצריכה. מנהל הכפר ניסה לגייס הנאשם להליך טיפולי והפנה אותו ליחידה לטיפול

בהתמכרויות אך הנאשם התקשה לשתף פעולה והמשיך בצריכת חומרים ממכרים. המדריך מסר לשירות המבחן כי בחודשים שקדמו למעצרו חלה החמרה במצבו של הנאשם והוא שוטט עם חבריו וצרך חומרים ממכרים.

על פי התסקיר, הנאשם נעדר עבר פלילי, נחשף לשימוש בסמים מסוג קנאביס בהיותו בן 15. התרועע עם נערים בוגרים ממנו אשר השפיעו עליו באופן שלילי והתחיל לצרוך סמים מסוג קנאביס באופן מזדמן ובכדי לספק תחושת שייכות וביטחון. על רקע משבר אישי ומשפחתי בעקבות מעבר מקום המגורים החל בשימוש אינטנסיבי בסמים. בנוסף עם מעברו של הנאשם לקריית מלאכי החל לצרוך אלכוהול בנסיבות חברתיות ובסופ"ש וצרך אלכוהול באופן בלתי מבוקר.

בתקופת מעצרו ביטא הנאשם רצון להשתלב בקהילה בה יוכל לסיים את לימודיו התיכוניים ולהשתלב במכינה לצורך גיוסו לצבא. לדבריו רואה חשיבות בתיעול ההליכים המשפטיים לאופק שיקומי ארוך טווח ולטיפול בבעיית התמכרותו לאלכוהול וסמים המשפיעה על תפקודו בחייו.

לאור רצונו של הנאשם להשתלב בטיפול, בהמלצת שירות המבחן ובהתאם להחלטת בית המשפט בתיק המעצר, ביום 24.10.2022 הועבר לקהילה הטיפולית "מלכישוע". נמסר כי הנאשם עמד בתנאי המקום ובחודש ינואר 2023 הצטרף לגרעין הלימודי והחל ללמוד לבגרויות. ניכר כי הנאשם הצליח ללמוד מן הגבולות שהוצבו לו בקהילה, חל שיפור בתחושת השייכות לקבוצה, ואף במסגרת הטיפול הפרטני עשה עבודה משמעותית.

לאחר הערכת גורמי הסיכוי והסיכון בעניינו, נוכח התרשמות שירות המבחן כי קיימת נזקקות טיפולית לצד קיומה של הכרה בבעייתיות בהתנהגותו ומוטיבציה לטיפול והשינוי שעורך בדפוסי התנהלותו השוליים וההתמכרותיים, המליץ שירות המבחן לדחות הדיון בעניינו של הנאשם בשלושה חודשים.

5. **בתסקיר שירות המבחן מיום 29.09.23** צוין כי שירות המבחן התרשם כי הנאשם עובר תהליך משמעותי בקהילה ומצליח לזהות כוחות ומשאבים פנימיים וחיצוניים לצד חסמים וקשיים אשר הקשו על יכולותיו להתמיד בלימודיו ובניית עתידו. שילובו בקהילה והמשך לימודיו מסייעים לו לפתח תחושת ערך עצמי חיובית בהדרגה ולהאמין בעצמו וביכולתו לנהל אורח חיים יצרני ונורמטיבי ולהציב לעצמו מטרות נורמטיביות בתחומים של תעסוקה ולימודים. לפיכך, המליץ שירות המבחן לאפשר לנאשם לסיים את הקהילה והטיפול בו החל וביקש לדחות הדיון בעניינו בחודשים נוספים.

שירות המבחן ציין כי הנאשם ביטא הכרת תודה על ההזדמנות שניתנה לו להשלים לימודיו ועל תחושת השייכות שחש בקהילה והתבגרותו. הנאשם הודה במיוחד לו ולקח אחריות מלאה על

מעשיו. לדבריו חבר לאוכלוסייה שולית וצרך עמם חומרים ממכרים מתוך רצון לשייכות. ביחס לעבירה מסר כי במועד ביצועה ישב עם חבריו אשר הציעו לו לסייע להם ולשמש כמשגיח בתמורה לקבלת רווח כספי, ובהיותו תחת השפעת חומרים ממכרים התקשה לחשוב על השלכות מעשיו ולהציב גבולות להתנהגותו.

6. **בתסקיר מיום 11.12.23** ציין שירות המבחן כי לאורך חודשי הטיפול התמודד הנאשם עם קושי לסמוך על המציאות החיצונית שתוכל להיות מיטיבה עבורו, עם חשש מפני שינוי ועם חוסר הוודאות לגבי מצבו המשפטי, וכל אלה היו גורמים מעכבים להתקדמותו בטיפול. לצד זאת נמסר כי בחודשים האחרונים נראה שיפור בעמדתו כלפי חתירה לשינוי והתמסרות לטיפול.

שירות המבחן התרשם כי הנאשם בעל יכולת טובה לביטוי עצמי ונמצא בשלבי גיבוש זהותו האישית. הנאשם נעדר עבר פלילי וההליכים המשפטיים המתנהלים כנגדו מהווים גורם הרתעת. עוד צוין כי חרף קשייו בשהותו בקהילה ערך הנאשם מאמצים וסיים שנת טיפול במלואה.

שירות המבחן סבר כי הנאשם ממשיך להביע נזקקות טיפולית לבחינת דפוסיו ההתמכרותיים והמכשילים והמליץ לאפשר לנאשם להשתלב במסגרת המשך תומכת ומלווה - הוסטל "מלכישוע" בעפולה למשך כחצי שנה, וביקש לדחות הדיון בעניינו בהתאם.

7. **בתסקיר מיום 01.04.24** נכתב כי הנאשם אשר החל טיפול בקהילת "מלכישוע" ביום 24.10.22, עבר לשלב ההוסטל ביום 21.12.23 ועתיד לסיים את התהליך והטיפול ביום 02.04.24.

גורמי הטיפול דיווחו כי הנאשם הצליח להשתלב בתעסוקה באופן עקבי ורציף אך לצד זאת ניכר כי התקשה להתחבר לחברי הבית. בתאריך 26.02.24 יצא הנאשם להפסקת טיפול זמנית בשל אירוע בו התנהג באלימות מילולית כלפי אחד מחברי הבית. ביום 03.03.24 התקיימה וועדה במהלכה הביע הנאשם חרטה, ביקש לחזור ולסיים את המסגרת והוחלט על חזרתו להוסטל.

שירות המבחן התרשם כי חרף קשייו בשהותו בקהילה ערך הנאשם מאמצים וסיים שנת טיפול במלואה. התקדם רבות ביכולתו לקבל סמכות, להתמודד עם קושי ותסכול, לשתף ולגעת בתכנים רגשיים והצליח לסגל לעצמו עין מתבוננת ומקבלת של האחר ויכולת טובה יותר ליצור קשרים. בהוסטל השתלב בעבודה, התמיד בה ועמד בלוח הזמנים. עם זאת, התקשה להשתתף בקבוצות ולהשתלב חברתית. לאור מורכבות זו התרשם שירות המבחן כי הנאשם זקוק להמשך ליווי ולטיפול ביציאה לחיים העצמאיים.

הנאשם הביע רצון לשקם חייו במסגרת ניהול אורח חיים עצמאי במגורים בדירת המעבר, המשך שילוב בתעסוקה והמשך טיפול ביחידת ההתמכרויות בעפולה. לאור האמור המליץ שירות המבחן לאפשר לנאשם לעבור לדירת הבוגרים לצד בניית תכנית טיפולית לניהול אורח חיים עצמאי בליווי ובסיוע גורמי הטיפול והמליץ על דחיית הדיון בעניינו של הנאשם בחודשיים נוספים.

8. **בתסקיר מיום 16.06.24** צוין כי במהלך תקופת הדחייה עמד שירות המבחן בקשר עם הנאשם אשר שיתף כי שומר על יציבות תעסוקתית ועל ניקיון מסמים. הנאשם שיתף אודות תחושת ההחמצה בעיכוב גיוסו לצבא ושב וביטא רצון להתגייס לצבא, בו ראה מסגרת שיקומית ותרומה למדינה.

שירות המבחן התרשם כי קיים סיכון להישנות מעורבות בפלילים בתחום האלימות, אך סבר שהמשך טיפול ומענה לצרכיו השונים יסייע בהפחתת הסיכון. שירות המבחן ציין כי סיכויי השיקום בעניינו כיום גבוהים מאשר בעבר נוכח המוטיבציה לשינוי חייו הבאה לידי ביטוי בהתנהגותו בטיפול הממושך שעבר ובשילובו בתעסוקה יציבה.

לאור האמור המליץ שירות המבחן על ענישה שיקומית אשר במסגרתה ימשיך ללוות את הנאשם בהתנהלותו בחיים עצמאיים. על כן, המליץ על העמדתו של הנאשם בצו מבחן למשך 12 חודשים והטלת צו לתועלת הציבור בהיקף נרחב של כ-150 שעות - אשר יהוו מסר חינוכי שיקומי. בנוסף המליץ השירות על הטלת מאסר על תנאי כמסר הרתעתי ומציב גבולות, פיצוי כספי מותאם למצבו הכלכלי, והתחייבות כספית להימנע מביצוע עבירה.

9. **בתסקיר מיום 8.12.24** צוין כי בהמשך לתסקיר הקודם נדחה הדיון בעניינו של הנאשם לצורך בחינת אפשרות גיוסו של הנאשם לשירות צבאי.

נמסר כי מבדיקת שירות המבחן עלה כי הנאשם קיבל פטור משירות צבאי לאור הרישום הפלילי, אך במידה וירצה לערער על כך יוכל לעשות זאת לאחר סגירת התיק וביצוע מכינה קדם צבאית.

ביחס להשתלבותו של הנאשם במכינה קדם צבאית סבר שירות המבחן כי מדובר בתכנית אשר תיתן לנאשם מסגרת יציבה בה יוכל לרכוש כישורי חיים ולחבור לקבוצת השתייכות. הנאשם ביטא אמביוולנטיות באשר להשתלבותו במסגרת זו, הופנה לגיבוש במכינה "הזדמנות לשנות" אך במעמד הגיבוש נתקף חרדה ולא לקח חלק בגיבוש. צוין כי מיונים נוספים יחלו בחודש מאי 2024.

עוד צוין כי בחודשיים האחרונים עבר הנאשם להתגורר עם משפחתו בקרית מלאכי והוא עסוק בביסוס צעדיו בחזרתו לחיק משפחתו. הנאשם שיתף אודות עבודתו בקייטרינג ורצונו להתפתח

בתחום המזון וכי לאחרונה אימץ כלב אשר מהווה עבורו ערך טיפולי. הנאשם שב על רצונו להתגייס ובוחן השתלבותו במכינה במחזור הבא.

לאור האמור שב שירות המבחן על המלצתו העונשית כפי שפורטה בתסקיר מיום 16.06.24.

טענות באי כוח הצדדים:

10. הצדדים לא הגישו ראיות לעונש.

11. **ב"כ המאשימה** טענה כי מתחם העונש ההולם לעבירה שביצע הנאשם בנסיבותיה, נע בין 3 ל- 5 שנות מאסר, אולם נוכח ההליך הטיפולי הארוך והמיטיב שעבר הנאשם כמפורט בתסקירי שירות המבחן, נכונה המאשימה לחרוג לקולא מהמתחם משיקולי שיקום ועתרה להשית על הנאשם 9 חודשי עבודות שירות לצד מאסר על תנאי ופיצוי למתלונן.

נטען כי במעשיו פגע הנאשם פגיעה חמורה בערכים המוגנים ובהם פגיעה בשלמות הגוף, בקנינו של הפרט ובביטחון הציבור והפרט. השוד בוצע בצוותא לאחר תכנון, במהלכו נעשה שימוש בסכין ונגרמה פגיעה בגופו של המתלונן. המאשימה סקרה פסיקה רלוונטית המעידה על חומרת העבירות והצורך להחמיר עם נאשמים הפועלים להשיג כסף קל תוך פגיעה באנשים תמימים.

ב"כ המאשימה סברה כי בעבירות כגון דא יש לתן בכורה לאינטרס הציבורי, אך מאחר ומדובר בנאשם שהיה בן 18 וחודש במועד ביצוע העבירה ועבר הליך טיפולי מיטבי, הסכימה כאמור לחרוג מן הענישה המקובלת משיקולי שיקום.

המאשימה הוסיפה כי על פי התסקיר האחרון הנאשם הגיע למכינה קדם צבאית באוגוסט 2024 אך נתקף בחרדה ולא לקח חלק בגיבוש, דבר המעלה ספק באשר ליכולתו להתייצב לגיבוש המכינה הבא.

הוגשה פסיקה (ת/1).

12. **ב"כ הנאשם** טענה כי מתחם הענישה ההולם לעבירה בנסיבותיה נע בין 1 שנה ל- 3 שנים אך ביקשה לחרוג לקולא מהמתחם, לאמץ המלצות שירות המבחן, ולהטיל על הנאשם צו מבחן ושל"צ.

נטען כי הגם שהאירוע בוצע בצוותא הרי שחלקו של הנאשם במעשים היה קטן ביחס לחלקו של ליאור - שותפו לעבירה. האירוע היה ספונטני ולא מתוכנן, הנאשם לא הגיע עם סכין למקום, לא פצע את המתלונן ואף לא ראה את ליאור פוצע את המתלונן.

ב"כ הנאשם ציינה כי הנאשם היה בן 18 וחודש במועד ביצוע העבירה, על סף הקטנות וללא עבר פלילי, והפנתה לפסיקה על פיה יש הצדקה להחלת מדיניות ענישה שונה ביחס לצעירים. נטען כי כאשר מדובר בבגיר צעיר יש לתן משקל לפוטנציאל השיקומי.

נטען כי אין מחלוקת שהנאשם הגיע מיוזמתו לתחנת המשטרה, הסגיר עצמו ושיתף פעולה עם החוקרים באופן מלא. צוין כי הנאשם, לקח אחריות על מעשיו, בחר בהליך שיקומי בקהילה סגורה וחרף קשייו סיים שנת טיפול במלואה.

הסנגורית המלומדת הדגישה כי תנאי הקהילה אינם פשוטים אך הנאשם נעזר בקהילה כדי לרכוש כלים ואף הצליח להשלים בגרויות במתמטיקה, לשון, ספרות ואזרחות. כיום שומר על יציבות בעבודתו בתחום הקייטרינג ועל ניקיון מסמים. הנאשם מבטא אכזבה על העיכוב בגיוסו לצבא ומבטא רצון להתגייס דווקא בתקופת מלחמה חרף אובדן שניים מחבריו שנהרגו בעזה.

ב"כ הנאשם הוסיפה כי בהתאם להתרשמות שירות המבחן, כיום הנאשם מבין לעומק חומרת מעשיו ופגיעתו באחר, הפיק לקחים, הביע חרטה כנה, והנו בעל סיכויי שיקום גבוהים בהינתן המוטיבציה לשינוי בחייו.

ב"כ הנאשם ביקשה להביא בחשבון תקופת מעצרו של הנאשם מאחורי סורג ובריח במשך כחמישה חודשים (מיום 29.05.22 ועד ליום 24.10.22), ואת העובדה כי שהה בקהילה סגורה כשנה וחודשיים (מיום 24.10.22 ועד ליום 21.12.23) ולאחר מכן במשך מספר חודשים ועד ליום 02.04.24 בהוסטל.

נטען כי שיקומו המוצלח של הנאשם מצדיק חריגה ממתחם הענישה בהתאם לסעיף 40ד לחוק העונשין, ועל מנת שלא לפגוע בהליך הטיפול יש לאמץ את המלצות שירות המבחן. לדברי הסניגורית, ניתן להטיל על הנאשם של"צ בהיקף נרחב יותר.

ב"כ הנאשם הוסיפה וציינה כי כתב האישום בעניינו של ליאור - שותפו של הנאשם לעבירה הוגש בנפרד, ובעוד הנאשם נרתם להליך הטיפול שותפו ברח מהקהילה ועד היום לא נמצא. עוד צוין כי על פי האמור בתסקיר מיום 16.06.24, משפחתו של הנאשם הגישה תלונה במשטרה נגד ליאור לאחר שאיים בפגיעה בחיי הנאשם ומשפחתו וכי בתקופה האמורה הנאשם חש בסכנה ונמנע מלצאת מביתו.

ההגנה הפנתה לפסיקה לעניין חריגה מטה ממתחם העונש משיקולי שיקום וכן הגישה פסיקה לעניין מדיניות הענישה (נ/1).

13. הנאשם אמר שהוא מעוניין להמשיך את ההליך הטיפולי, לעמוד תחת צו מבחן ומקווה כי חלומו להתגייס לצבא לא יפגע.

לדבריו הטיפול בקהילת "מלכישוע" שינה אותו בתחומים רבים ובין היתר הוא חש כיום בוגר יותר. לשאלת בית המשפט אמר הנאשם שגם הבילויים שלו כיום השתנו ובעוד שבעבר נהג לבלות בשכונה כיום מבלה בקארטינג או בסרט וזה עושה לו טוב.

הנאשם ביקש לסיים את ההליך המשפטי כעת ודחה הצעת בית המשפט להמתין להשתלבותו במכינה הקדם צבאית טרם מתן גזר הדין.

דין והכרעה:

14. הנאשם הורשע בעבירת שוד בנסיבות מחמירות לאחר ששדד ביחד עם אחר 5,012 ₪ מקופאי בתחנת דלק.

15. בהתאם לסעיף 40ב לחוק העונשין, עקרון ההלימה הינו העיקרון המנחה בענישה, ויש לבחון קיומו של יחס הולם בין חומרת מעשה העבירה בנסיבותיה ובמידת אשמתו של הנאשם ובין העונש המוטל עליה. העונש צריך לעמוד בהלימה הן למעשה והן לעושה.

קביעת מתחם העונש ההולם:

16. הגם שב"כ הצדדים עותרים במשותף לחרוג לקולא ממתחם העונש ההולם, אם כי במידה שונה, אדרש לו תחילה.

לצורך קביעת מתחם העונש ההולם בהתאם לסעיף 40ג לחוק העונשין, אדרש לערכים החברתיים שנפגעו מהעבירה ומידת הפגיעה בהם, מדיניות הענישה הנוהגת והנסיבות הקשורות

בביצוע העבירה.

הערכים החברתיים:

17. בביצוע עבירת השוד בנסיבות מחמירות פגע הנאשם בצורה משמעותית בערכים המוגנים של ביטחון הציבור והגנה על כבודו, קניינו ושלמות גופו של האדם. כמו כן פגע הנאשם בתחושת הביטחון האישי.

כפי שקבע כב' השופט רובינשטיין בע"פ 8660/10 פלוני נ' מדינת ישראל (17.5.11), עבירת השוד מאגדת בקרבה את הפן האלים עם הפן הרכושי, ויש בה איום מובנה לגופו, לכבודו, לקניינו של הקורבן, ולזכויותיו החוקתיות הבסיסיות.

ראה גם דברי כבוד השופטת ע' ברון בע"פ 1233/15 מאג'ד נ' מדינת ישראל (19.1.16):

"מטבע הדברים, במעשי השוד טמונה חומרה יתרה. עבירה זו כורכת בתוכה איום ממשי על הסדר החברתי, היא מערערת את הביטחון האישי בקרב הציבור בכללותו, ופוגעת בשלומם ובשלוותם של הקורבנות... בהיותה עבירה "קלה לביצוע" שכמעט אינה דורשת תכנון מקדים, טמון בה איום המופנה כלפי הכלל, במובן זה שכל אדם, ובפרט אדם הנתפס כחלש ובלתי מוגן - מהווה "מטרה" לפגיעה".

מדיניות הענישה הנוהגת:

18. המחוקק נתן את ביטויו לחומרת עבירת השוד בנסיבות מחמירות עת קבע לצדה עונש מרבי משמעותי וממושך בן 20 שנות מאסר.

בית המשפט העליון התייחס לחומרת העבירה ולענישה ההולמת בע"פ 1702/16 מדינת ישראל נ' שושני (17.05.16):

"המשיב ביצע מעשה חמור, הטומן בחובו פוטנציאל פגיעה רב

בערכים המוגנים של הגנה על חיי אדם, שלומו ובטחונו - ובכלל זה הגנה על פקידים העושים את מלאכתם ונותנים שירות לציבור... לפיכך, מתחייבת ענישה הולמת שתביא לידי ביטוי את שאט נפשו של הציבור בעבירות מעין אלה, ואשר יהיה בה כדי לשדר מסר עונשי שירתיע מפני ביצוע... דברים אלו, נכונים ביתר שאת נוכח הקלות שבה ניתן לבצע עבירות מסוג זה - אשר כל שנדרש לביצוען הוא פתק מאיים - כך שאף אם אין לסווגה ברף החומרה הגבוהה מבין עבירות השוד, היא מחייבת ענישה מחמירה ומאסר ממושך בפועל".

19. בע"פ 4442/19 מדינת ישראל נ' דניאל אלחנדרו שוץ (4.1.17) עמד בית המשפט על חומרת עבירת השוד בנסיבות מחמירות ועל השיקולים בקביעת מתחם העונש ההולם בעבירה זו וציין כי:

"בית משפט זה עמד לא פעם על חומרתה של עבירת השוד בנסיבות מחמירות, שיש בה כדי לפגוע הן בביטחונו האישי של קורבן העבירה וברכושו הן בתחושת הביטחון של הציבור בכללותו, בשלומו וברווחתו ... לא כל שכן כאשר היא מבוצעת נגד מי שנכון לשרת את הציבור גם בלילות, דוגמת עובדי פיצוציות ומתדלקים...

... לעבירת השוד בנסיבות מחמירות פנים רבות ומשך הענישה בגינה היא מגוונת בשל השוני במידת הפגיעה בערכים המוגנים ובמאפיינים הנסיבתיים של המקרים השונים ובכלל זה שימוש בנשק וסוג הנשק; מידת האלימות שהופעלה ותוצאותיה; חומרת הפגיעה של הקורבן; זהות הקורבן כמשתתף לקבוצות הטעונות הגנה יתרה כמו למשל קשישים ... או עובדי לילה בתחנות דלק ונהגי מוניות ... מידת התכנון; הנזק הכלכלי והנפשי שנגרם וכיוצא באלה היבטים, המשמשים שיקולים בקביעת מתחם העונש ההולם".

ובע"פ 5535/12 כבארי נ' מדינת ישראל (1.5.13) ציין בית המשפט כי:

"... צריך שיתקיים מדרג סביר בין העונשים המושגים בגין עבירות שונות. אין דינה של עבירת רכוש שבביצועה מעורבת אלימות קלה כדינה של עבירת רכוש שבמהלכה מופעלת אלימות קשה כלפי נפגע העבירה".

20. בחינת מדיניות הענישה הנוהגת מעלה כי מנעד הענישה בעבירה בה הורשע הנאשם רחב ומושפע מפרמטרים שונים בכללם, התכנון שקדם לביצוע העבירה והתחכום

שבמעשה, חלקו של הנאשם בביצוע העבירה, אופי האלימות שננקטה, השימוש בנשק וסוג הנשק, זהות קורבן העבירה (גילו ותפקידו), הנזק הכלכלי, הפיזי והנפשי שנגרם לקורבן, וקיומן של עבירות נלוות.

בזיקה לאמור לעיל, אדרש למדגם של הפסיקה הנוהגת, תוך שאציין כי בהבניית שיקול הדעת, אין הכוונה לעריכת ממוצע סטטיסטי של טווחי הענישה. בענייננו יש לבצע את ההבחנה הנדרשת לקולא ולחומרא.

א. **בע"פ 212/14 יונתן יעקב נ' מדינת ישראל (11.08.14)** נדחה

ערעורם של נאשמים אשר הורשעו על יסוד הודאתם בעבירת שוד מזויין בצוותא לפי סעיף 402(ב) ביחד עם סעיף 29(ב) לחוק העונשין. הנאשמים נכנסו לפנות בוקר לתחנת דלק כשראשם מכוסה בקפוצ'ון ויעקב - הנאשם 1, נושא על גופו אלה מתקפלת. הנאשמים קראו לעבר מתדלק ששהה בחנות "זה שוד, תביא את כל הכסף", יעקב הכה במתלון באלה בראשו וברגליו והמתלון רוקן את הכסף מהקופה ונעתר לדרישת הנאשמים ורוקן סיגריות ממתקן בחנות לשקית. דסלין - הנאשם 2 הצטרף אליו ורוקן גם הוא סיגריות לשקית. הנאשמים עזבו את החנות כשבאמתחתם ₪ 722 ושקית ובה 131 קופסאות סיגריות. לאחר שיצאו מהחנות שב יעקב לחנות ואיים על המתלון לבל יתקשר למשטרה ולאחר מכן נמלטו השניים מהמקום. בית המשפט המחוזי בת"פ (מח' מרכז) 56217-11-12 קבע כי מתחם העונש הראוי נע בין 15 לבין 60 חודשי מאסר בפועל. על הנאשמים הוטלו העונשים הבאים:

על יעקב הוטלו 40 חודשי מאסר בפועל, תוך הפעלה של מאסרים מותנים משני תיקים קודמים, חלקם במצטבר, כך שסך תקופת המאסר לריצוי בפועל 48 חודשים לצד מאסר מותנה.

על דסלין, צעיר נעדר עבר פלילי, הוטלו 24 חודשי מאסר בפועל לצד מאסר מותנה.

ב. **בע"פ 6001/13 אלמו קסה נ' מדינת ישראל (29.1.2014)** הורשע

נאשם על יסוד הודאתו בעבירה של ניסיון שוד בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 402(ב) ו-25 לחוק העונשין. הנאשם כשהוא שרוי בגילופין הניף סכין כלפי מוכר בחנות נוחות בתחנת דלק. הנאשם דרש מהמתלון כסף ומשזה לא הצליח לפתוח הקופה תפס בכוח בכף ידו ועיקם את אצבע

ולאחר מכן אף השליך לעברו מוצרים שונים שהיו על הדלפק ופגע בראשו ובגבו של המתלונן, הנאשם לא הצליח לקחת כסף מהקופה ונמלט מהמקום. על הנאשם, בעל הרשעה קודמת מבימ"ש לנוער הוטלו 33 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסר מותנה ופיצוי.

ג. בע"פ 7459/12 שיבר נ' מדינת ישראל (20.06.13), התקבל באופן חלקי ערעורו של נאשם אשר הורשע בעבירת שוד בנסיבות מחמירות לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין. הנאשם נכנס לפנות בוקר לחנות בתחנת דלק כשפניו מכוסות בכובע גרב שחור, וכשהוא מציג למוכר שעבד בחנות סכין שהייתה ברשותו, מסר לו שקית ניילון והורה לו למלא בה את תכולתה של קופת החנות. לאחר שהמתלונן מסר לנאשם את שקית הניילון ובה פדיון הקופה בסך של כ-900 ש"ח, הכניס הנאשם לשקית כמאה קופסאות סיגריות שהוצבו על המדפים. טרם יציאתו מן החנות התרה הנאשם במתלונן שלא ללחוץ על לחצן המצוקה ואיים עליו במילים "אני יודע איפה אתה גר". בית המשפט העליון העמיד את עונשו של הנאשם, צעיר נעדר עבר פלילי, על 24 חודשי מאסר, חלף 30 חודשים שהשית עליו בית המשפט המחוזי בת"פ (מחוזי מרכז) 5085-01-12, וזאת בשל הליך שיקומי שעבר.

ד. בע"פ 6483/12 פלוני נ' מדינת ישראל (20.03.13), נדחה ערעור שהגיש הנאשם על חומרת העונש. הנאשם שהיה קטין ביום ביצוע העבירות, הורשע על יסוד הודאתו בשני אישומים בכתב אישום מתוקן. במסגרת האישום הראשון, הורשע בביצוע עבירה של שוד בנסיבות מחמירות לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין. במסגרת האישום השני הורשע בעבירת שוד בנסיבות מחמירות וכן בעבירת החזקת סכין. עבירות השוד שבוצעו בצוותא עם אחרים אירעו בחנות נוחות בתחנת דלק ובחנות מכולת. בית המשפט המחוזי בת"פ (מחוזי חיפה) 33152-11-11 הטיל על הנאשם, צעיר, נעדר עבר פלילי שסרב להליך טיפולי, 18 חודשי מאסר בפועל.

ה. בת"פ (מחוזי חי') 3469-02-17 מדינת ישראל נ' דוד לוי (20.06.17), הורשע נאשם על יסוד הודאתו בעבירת שוד בנסיבות מחמירות - לפי סעיף

402(ב) לחוק העונשין. הנאשם נכנס לחנות הנוחות "yellow" כשהוא מסתיר על גופו סכין. ניגש למתלוננת, עובדת המקום, שעמדה מאחורי דלפק הסמוך לקופת החנות כיסה את פיו בחולצתו, הוציא את הסכין מאזור המותניים, והורה לה למסור לידיו את הכסף המצוי בקופה, תוך שהוא מכוון לעברה את הסכין ומאיים עליה באמצעותה. המתלוננת הוציאה את הכסף מהקופה והניחה אותו על הדלפק. הנאשם נטל מהדלפק סכום של 1,688 ₪ במזומן ונמלט מהחנות כשהוא נושא עמו את הכסף ולאחר מכן השליך את הסכין. נקבע מתחם עונש הולם הנע בין 30 ל- 60 חודשי מאסר בפועל, בצירוף עונשים נלווים. על הנאשם בעל עבר פלילי "עשיר" הוטלו 36 חודשי מאסר בפועל והופעל מאסר מותנה כך שסה"כ הוטלו 54 חודשי מאסר בפועל, לצד מאסרים מותנים ופיצוי.

א. בת"פ (מחוזי חי') 44790-02-15 מדינת ישראל נ' מתן אזולאי

(20.03.16), הורשע הנאשם על יסוד הודאתו בביצוע שתי עבירות של שוד בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 402(ב) וסעיף 29 לחוק העונשין. הנאשם אשר בעת ביצוע העבירה היה בן 18 וחודש, קשר קשר עם שלושה אחרים ושדד שליחי מסעדה, בשני מקרים שונים, כאשר שני מעשי השוד בוצעו בשעת לילה מאוחרת, כשהשודדים רעולי פנים, זאת תוך הפעלת אלימות בבין היתר אמצעות נשק קר ותוך שנלקח רכוש מהשליחים. נקבע מתחם עונש הולם הנע בין 18 לבין 48 חודשי מאסר בפועל. על הנאשם בן 19 נעדר עבר פלילי הוטל 6 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות לצד מאסרים מותנים צו מבחן ופיצוי למתלוננים.

נסיבות ביצוע העבירה:

21. אשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, מצאתי לתן משקל לתכנון ולתחכום המסויים שקדמו לביצוע העבירה. הנאשם ושותפו ליאור גמרו בליבם לשדוד כסף מתחנת דלק, ועובר לכניסתם לתחנה הסתירו את פניהם וליאור הסליק בכיסו סכין.

המעשים בוצעו בתעוזה, בשעת לילה מאוחרת (02:00), כלפי עובד תחנת דלק - אוכלוסייה פגיעה במיוחד ולרוב נטולת הגנה, אשר נוכח זמינותה והכסף המזומן שבחזקתה הופכת טרף קל לעבריינים אשר אינם נדרשים לתכנון או תחכום רב.

22. הנאשם ביצע את העבירה בצוותא עם אחר ולקח חלק פעיל ומשמעותי בביצוע השוד כאשר מיד עם כניסתו לתחנת הדלק נכנס אל מאחורי הדלפק, התקרב למתלונן ודחף אותו. הנאשם הוציא כסף מהקופה בעת שליאור אחז בחולצתו של המתלונן וקירב

לעברו סכין.

השוד בוצע תוך כדי שימוש בכוח פיזי (הנאשם דחף את המתלונן) ובנשק קר - סכין (גם אם לא הוחזק בידו של הנאשם). אומנם וכמוסכם בין הצדדים הנאשם לא הבחין באירוע הדקירה, אך לקח חלק באירוע אלים שגרם לפציעתו של המתלונן באזור רגיש (צוואר). ברי כי בנקל יכול היה האירוע להתדרדר ולהסלים והנזק היה עלול להיות חמור יותר ואף קטלני.

23. נזכיר כי עסקין באירוע מתמשך במהלכו יכול היה הנאשם לחדול ממעשיו, אך לא עשה כן. יתרה מכך גם פציעתו של המתלונן על ידי שותפו ליאור לא הרתיעה את הנאשם והוא המשיך במעשה השוד. השניים עזבו את המקום כששלל בסך ₪ 5,012 בכיסם תוך שהם מותירים את המתלונן במקום כשהוא פצוע ומדמם.

24. **מכל המקובץ לעיל ולאחר שעיינתי בפסיקה אליה הפנו הצדדים, הנני קובע כי מתחם העונש ההולם לעבירה שביצע הנאשם בנסיבות ביצועה, נע בין 30 ל- 60 חודשי מאסר, לצד מאסר מותנה, קנס ופיצוי.**

משהמאשימה לא עתרה לקנס בענייננו, לא אדרש למתחם הקנס ההולם.

גזירת העונש בגדרי המתחם:

25. בגזירת העונש ההולם לנאשם, יש להתחשב בנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה. הענישה הנה אינדיבידואלית, ובמסגרתה יש לתן את הדעת לכך כי הנאשם יליד 2004, בן 18 וחודש במועד ביצוע העבירה, נעדר עבר פלילי קודם וזוהי לו ההסתבכות הראשונה עם החוק.

נתתי דעתי לכך שהנאשם היה עצור מאחורי סורג ובריא כחמישה חודשים, שהה בקהילה טיפולית "מלכישוע" למעלה משנה ושהה מספר חודשים נוספים בהוסטל. מתסקירי שירות המבחן עולה כי הנאשם עבר הליך טיפולי משמעותי ונכון להמשיכו לאחר סיום ההליך המשפטי.

26. כמו כן, נתתי דעתי לכך שהאירוע בענייננו אירע לפני כשנתיים וחצי, במהלכן הנאשם

לא הסתבך בפלילים, השתלב בתעסוקה יציבה והביע רצון להתגייס לשירות צבאי.

27. לקולת העונש התחשבתי גם בהודאתו של הנאשם, בחסכון בזמן שיפוטי, בלקיחת האחריות ובחרטה שהביע. כמוסכם בין הצדדים, לאחר האירוע הנאשם הגיע מיוזמתו לתחנת המשטרה למרות שלא היה דרוש לחקירה ושיתף פעולה עם גורמי האכיפה.

28. לצד האמור, במסגרת שיקולי הענישה בתוך מתחם הענישה יש לתן את הדעת גם לשיקולי הרתעת הרבים. האלימות הפושה בחברה והפוגעת בתחושת הביטחון האישי מחייבת את בתי המשפט בהחמרת הענישה במטרה כי זו תוביל גם להרתעת הרבים.

29. לאור האמור לעיל ואלמלא מצאתי לחרוג לקולא ממתחם העונש ההולם כפי שיפורט בהמשך, הייתי גוזר על הנאשם 30 חודשי מאסר בפועל (בניכוי ימי מעצרו) לצד ענישה נלווית.

חריגה לקולא ממתחם העונש ההולם משיקולי שיקום:

30. כידוע, סעיף 40ד(א) לחוק העונשין מקנה לבית המשפט את שיקול הדעת לחרוג מטה ממתחם העונש ההולם אם מצא "כי הנאשם השתקם או כי יש סיכוי של ממש שישתקם".

עסקינן בסמכות שבשיקול הדעת, ועל בית המשפט ליישמה בזהירות, הן מהטעם כי שיקולי שיקום מהווים חריג לכלל העומד ביסוד תיקון 113 לחוק העונשין - עקרון ההלימה, והן מהטעם שחלק מהשיקולים הרלוונטיים להליך השיקום מובאים ברגיל בחשבון במסגרת קביעת העונש בתוך המתחם. ראה לעניין זה ע"פ 6673/17 אליזבת קרנדל נ' מדינת ישראל (18.4.18) (להלן: "פסק דין קרנדל").

בהקשר לשיקול דעתו של היושב בדיון לחרוג לקולא ממתחם העונש ההולם ראה גם דברי ביהמ"ש בע"פ 7757/21 מרזוקי נ' מדינת ישראל (24.05.2022):

"כפי שעולה בבירור מהוראות החוק, לא בכל מקרה שבו תהליך טיפולי מתקדם בכיוון חיובי, יש להפעיל את הסמכות הקבועה בסעיף 40 ד לחוק העונשין, שאחרת בא החריג ומרוקן את הכלל

מתוכן".

31. כאמור, שירות המבחן המליץ בענייננו על הטלת צו של"צ לצד צו מבחן, מאסר מותנה, פיצוי כספי והתחייבות כספית להימנע מעבירה. כידוע, בית המשפט אינו חייב לקבל את המלצת שירות המבחן, ולעניין זה ראה דברי בית המשפט העליון בע"פ 4910/16 אבני נ' מדינת ישראל (5.4.17):

"המלצתו של שירות המבחן, אף שהיא נושאת משקל נכבד לצורך קביעת העונש, כשמה כן היא - המלצה, והפוסק האחרון בית המשפט אשר רשאי לאמץ או לדחות את המלצת התסקיר ולהביא במניין גם שיקולי ענישה אחרים".

32. לאחר ששמעתי טענות הצדדים, אשר תומכות בחריגה לקולא ממתחם העונש ההולם, אם כי במידה שונה, מצאתי כי יהיה זה נכון לחרוג לקולא מהמתחם, וכי עניינו של הנאשם נמנה על אותם חריגים בהם נוטה הכף לכיוון הפן השיקומי.

הנאשם ביצע את העבירה בהיותו כבן 18 וחודש, על סף הקטינות, זוהי לו ההסתבכות הראשונה עם החוק וגם בחלוף כשנתיים ממועד ביצוע העבירה לא הסתבך שוב בפלילים.

מתסקירי שירות המבחן שבה ועולה שאיפתו של הנאשם להתגייס ולשרת בצבא ותחושת ההחמצה שבעיכוב הגיוס. הנאשם רואה בגיוס מסגרת שיקומית ותרומה למדינה, ובמיוחד על רקע המלחמה בה איבד שניים מחבריו. כאמור בתסקיר, נוכח הרישום הפלילי קיבל הנאשם פטור משירות צבאי אך ובהתאם לאמור בתסקיר ביכולתו לערער לאחר סגירת התיק וביצוע מכינה קדם צבאית. ברי כי ככל שלא יוטל על הנאשם עונש מאסר בפועל או לריצוי בעבודות שירות, סיכויי להגשים חלומו ולהתגייס יגדלו בצורה משמעותית.

דומני כי במציאות בה אנו חיים על רקע מלחמת "חרבות ברזל" המתמשכת, יש לעודד גיוס צעירים לצבא גם אם מעדו באופן חד פעמי ולאחר מכן שיקמו חייהם. זאת ועוד, שירות צבאי יכול להוות עבור הנאשם מסגרת יציבה ממנה ייתרם ויתרום לחברה בכללותה.

הנאשם עבר הליך טיפולי משמעותי, ארוך ואינטנסיבי בקהילה הטיפולית "מלכישוע" ובהוסטל, השלים מהבגרויות שלהן נדרש והשתלב בתעסוקה באופן יציב. שירות המבחן התרשם כי בעקבות ההליך הטיפולי המשמעותי והמוטיבציה לשינוי חייו, וככל שימשיך בטיפול אשר ייתן מענה לצרכיו השונים, יפחת הסיכון להישנות ביצוע עבירות דומות בעתיד.

נוכח גילו הצעיר והגם ששירות המבחן לא התייחס לכך בתסקירו, מצאתי כי בהינתן סיפור חייו של הנאשם קיים חשש כי הליך שיקומו יפגע ככל שירצה את עונשו במאסר בפועל או בדרך של עבודות שירות.

33. כאמור המאשימה עותרת להטיל על הנאשם 9 חודשי עבודות שירות ואילו ההגנה מבקשת להסתפק בצו מבחן ושל"צ. לאחר ששמעתי טענות הצדדים ואיזנתי בין השיקולים השונים, ובכללם גילו הצעיר, ההליך השיקומי, תקופת מעצרו מאחורי סורג ובריא ובעיקר שאיפתו להתגייס לצה"ל, מצאתי לאמץ המלצת שירות המבחן ולהטיל על הנאשם ענישה שיקומית בדמות צו מבחן ושירות לתועלת הציבור.

יוער כי לא נעלמו מעיני טענות המאשימה בדבר חומרת העבירה בנסיבותיה, אך בנסיבות המיוחדות והחריגות של "העושה" שבענייננו כאמור לעיל, יש להעדיף ענישה שיקומית.

דומני כי המשך ליווי הנאשם במסגרת צו מבחן תוך קיום שיחות פרטניות ומעקב בדיקות שתן לצד הטלת של"צ, יאפשרו לנאשם להמשיך את ההליך השיקומי ולהגשים חלומו להתגייס לצה"ל.

34. לצד זאת, ובשים לב לחומרת העבירה בנסיבותיה מצאתי להטיל על הנאשם שירות לתועלת הציבור בהיקף רחב יותר מזה שהומלץ בתסקיר שירות המבחן, וכן לעבות את הענישה גם באמצעות התחייבות להימנע מביצוע עבירה.

35. כמו כן, מצאתי לחייב הנאשם בפיצוי לטובת נפגע העבירה, ע.ת.1. גובה הפיצוי ייקבע, בין היתר, בהסתמך על האפשרות כי נפגע העבירה יפוצה גם על ידי ליאור, שותפו של הנאשם.

36. אשר על כן ולאור האמור לעיל, אני גוזר על הנאשם את העונשים הבאים:

א. **צו מבחן** - ניתן בזאת צו מבחן למשך 12 חודשים מהיום.

במהלך תקופת צו המבחן הנאשם ישתף פעולה עם שירות המבחן, ייקח חלק בשיחות פרטניות, מעקב בדיקות שתן ובכל הליך טיפולי-מעקבי אחר שיתווה על ידי שירות המבחן. הנאשם יפעל בהתאם להנחיות שירות המבחן.

מובהר לנאשם כי אם לא יציית לצו המבחן, ניתן יהיה לחזור ולדון מחדש בעונשו.

ב. **שירות לתועלת הציבור** - הנאשם יבצע של"צ בהיקף של 220 שעות ובפיקוח שירות המבחן.

תוך 30 ימים יגיש שירות המבחן תוכנית של"צ לאישור בית המשפט.

מובהר לנאשם כי הפרת צו השל"צ עשויה לגרום להפקעתו, לחידוש המשפט ולדין מחודש בשאלת העונש.

ג. **מאסר על תנאי** - 10 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים מהיום שלא יעבור עבירת אלימות או רכוש מסוג פשע.

ד. **התחייבות כספית** - הנאשם יחתום על התחייבות כספית בסך 10,000 ₪ להימנע למשך שנתיים מהיום מביצוע העבירה בה הורשע. ההתחייבות תחתם עוד היום (07.01.25). לא תחתם ההתחייבות, הנאשם יעצר ויובא בפני שופט תוך 24 שעות.

ה. **פיצוי** - פיצוי למתלון, ע.ת.1, על סך 4,000 ₪. הפיצוי ישולם בארבעה תשלומים חודשיים שווים ורצופים החל מיום 01.04.25 ומידי 01 בכל חודש.

לידיעת הנאשם, ניתן יהיה לשלם את הפיצוי לחשבון המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות ברשות האכיפה והגבייה באחת מהדרכים הבאות:

- **בכרטיס אשראי** - באתר המקוון של רשות האכיפה והגבייה, www.eca.gov.il
- **מוקד שירות טלפוני בשרות עצמי (מרכז גבייה)** - בטלפון **35592*** או בטלפון **073-2055000**
- **במזומן בכל סניף של בנק הדואר** - בהצגת תעודת זהות בלבד (אין צורך בשוברי תשלום).

המזכירות תמציא גזר הדין לשירות המבחן, שכאמור יגיש תוכנית של"צ לא יאוחר מיום 06.02.25.

זכות ערעור תוך 45 ימים לבית המשפט העליון.

ניתן היום, ז' טבת תשפ"ה, 07 ינואר 2025, במעמד הצדדים.